

СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ СПОЖИВАЧІВ

Банасевич Ірина Іванівна,
доцентка кафедри цивільного права

Механізм цивільно-правового регулювання виконує функцію обслуговування, забезпечення реалізації власне процесу правового регулювання цивільних відносин, приводить його до руху. Тому ефективність правового регулювання договірних відносин загалом, та договірних відносин за участю споживачів зокрема, зумовлюється ефективністю механізму правового регулювання та елементів, що його утворюють. Як зауважує С.О. Погрібний, сама норма не здатна втілитись в життя і для цього необхідна ціла надскладна інструментальна система, яка перетворює цю норму із сфери належного (мета правового регулювання, втілена в нормах) у сферу суцього (відповідність суспільних відносин вимогам норми) [1, с. 37].

У сучасній юридичній науці виокремлюють два підходи до визначення елементів механізму правового регулювання, зокрема: широкого, що характеризується наявністю сукупності елементів, які беруть участь у впорядкуванні суспільних відносин (норми права, нормативно-правовий акт, юридичні факти, правовідносини, тлумачення, реалізація права, законність, правосвідомість, правова культура, правомірна поведінка, протиправна поведінка, юридична відповідальність), та вузького, який включає лише елементи, які становлять основу регулятивної функції права (норми права, нормативно-правові акти, правовідносини, реалізація права, законність) [2, с. 100].

Структура механізму правового регулювання не може бути універсальною і єдиною для публічного, і для приватного права. Саме тому з врахуванням пріоритетності саморегулювання договірних відносин виділяють такі елементи механізму їх правового регулювання: норма права, що регулює цивільні відносини; юридичний факт; суб'єктивні юридичні права та обов'язки, які мають суб'єкти правовідносин, що виникли на підставі юридичного факту; здійснення суб'єктивних юридичних прав та виконання суб'єктивних юридичних обов'язків; захист порушених цивільних прав та обов'язків [1, с. 44].

Першим елементом механізму правового регулювання договірних відносин за участю споживачів є нормативна основа такого регулювання, тобто створені державою норми права (Закони України «Про захист прав споживачів» та Цивільний кодекс України, а також інші акти цивільного законодавства, які регулюють окремі види договірних зобов'язань за участю споживачів, наприклад, «Про споживче кредитування» та ін.).

Роль норми права у механізмі правового регулювання договірних відносин за участю споживача полягає в тому, щоб визначити коло учасників цих відносин; встановити зміст правовідносин за участю споживачів; розкрити саме правило поведінки, а також визначити обставини, за яких варто ним керуватися; передбачити державно-примусові заходи, що можуть бути застосовані у разі невиконання юридичних обов'язків.

Другим елементом механізму правового регулювання договірних відносин за участю споживачів є юридичні факти. Слід погодитись з Н.С. Кузнєцовою, яка зазначає, що юридичні факти є важливою складовою частиною механізму цивільно-правового регулювання, оскільки саме через них здійснюється переведення загальнообов'язкових правил поведінки з нормативної площини у сферу конкретних суспільних відносин, саме вони запускають процес реалізації суб'єктивних прав та обов'язків, створюючи правовідносини [3, с. 44].

Юридичним фактом, який слугує підставою появи та функціонування правовідносин за участю споживачів, а також конкретизації суб'єктивних прав та обов'язків учасників цих відносин є договір. Як зазначає І.Р. Калаур, у теперішньому правовому порядку договір виконує подвійну функцію в механізмі правового регулювання: з одного боку, він виконує роль юридичного факту, будучи імпульсом динаміки відносин між його сторонами, а з іншого – регулює вказані відносини [4, с. 31–32].

Як юридичний факт, договір за участю споживача (договір купівлі-продажу, договір найму, договір підряду чи договір про надання послуг), є важливим інструментом реалізації прав учасників відносин, які ним опосередковуються. Однак основна особливість договору як юридичного факту в тому, що він не тільки перетворює приписи законодавства у площину конкретних правовідносин, а створює умови, за яких суб'єкти договору своєю волею створюють суб'єктивні права і обов'язки, навіть тоді, коли законодавство не визначає змісту їх дій або передбачає лише загальні напрямки і межі правового регулювання, дозволяючи конкретизувати відносини на розсуд контрагентів [4, с. 32].

Третім елементом механізму правового регулювання договірних відносин за участю споживачів є комплекс цивільних прав та обов'язків споживачів та суб'єктів підприємницької діяльності (продавцем, виконавцем, наймодавцем, виготовлювачем) як учасників відповідних відносин, що виникають на підставі договору.

Четвертим елементом механізму правового регулювання договірних відносин за участю споживачів є реалізація норм права, а також суб'єктивних цивільних прав та обов'язків. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків полягає у вольовій поведінці учасників споживчих правовідносин відповідно до тих ідеальних моделей, які закладені в договірних положення або нормах законодавства.

У випадку невиконання або неналежного виконання умов споживчого договору механізм правового регулювання договірних відносин за участю споживачів доповнюється п'ятим елементом – захистом суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів учасників споживчих правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : монографія. Київ : Правова єдність. 2009. 304 с.
2. Міловська Н. В. Структура механізму правового регулювання договірних страхових відносин. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 8–104.
3. Кузнєцова Н. С. Вдосконалення механізму правового регулювання цивільних відносин в Україні. *Актуальні проблеми цивільного, житлового та*

сімейного законодавств : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті В. П. Маслова, 25 Лютого 2011 р. Харків, 2011. С. 44–46.

4. Калаур І. Р. Договірні зобов'язання з передання майна в користування: проблеми теорії і практики : монографія. 2-ге вид., доп. Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. 480 с.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Башурин Наталія Ярославівна,
асистентка кафедри судочинства

Повномасштабне вторгнення Росії на територію нашої держави 24 лютого 2022 року та воєнний стан в Україні стали неабияким викликом для забезпечення надання освітніх послуг за спеціальністю «Право» зокрема, бо тепер, слідом за карантинном та ізоляцією прийшли ракетні атаки та їх постійні щогодинні загрози, обмеження руху, блокпости, економічні виклики, періодичні відключення електроенергії, водопостачання тощо. Проте саме завдяки можливості дистанційного навчання та використання гібридного (очного та дистанційного) формату, українські вищі навчальні заклади подолали й продовжують долати ці перешкоди.

Якщо говорити про юридичну освіту в умовах дистанційного навчання, то виникає багато проблемних нюансів, можна виділити ряд переваг та недоліків такої форми навчання, оскільки правнича освіта, як і будь-яка інша, характеризується специфічними особливостями проведення лекцій та семінарів, окрім того розвиток *soft skills* є невід'ємною складовою освітнього процесу для майбутніх юристів. Зокрема, в даному випадку варто погодитися з М. Смоковичем, який слушно зазначає, що правова освіта потребує набуття посередницьких і комунікативних умінь, навичок ораторського мистецтва, ведення діалогу тощо [3, с. 183]. Тому виникають запитання, чи можливо все ж таки в умовах дистанційного навчання юристів забезпечити їм можливість отримати дійсно необхідні знання та навички.

Варто зазначити, що дистанційне навчання студентів-юристів під час пандемії коронавірусу фактично дало українцям позитивний досвід ще до воєнного стану, зокрема, у контексті застосування сайту дистанційного навчання як централізованої університетської платформи для його здійснення. Як зазначає Ю.В. Кернякевич-Танасійчук, наводячи приклад Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), раніше веб-сайт дистанційного навчання університету переважно використовували студенти та викладачі для заочної форми навчання, а також з метою проміжного чи підсумкового контролю знань. Вже з березня 2020 року і до сьогодні університетський сайт дистанційного навчання отримав «друге дихання», адже завдяки зусиллям викладачів інформація на ньому постійно оновлюється, нею активно користуються студенти заочної та денної форми навчання [1, с. 289]. Тому українські вищі навчальні заклади зазвичай мають власні розроблені сайти